

© Getty Images/ Thomas Sweertvaegher

“Ook als je niet meer kan praten, kan je nog euthanasie aanvragen”: professor Distelmans beantwoordt vragen over levenseinde

“Heb ik recht op euthanasie als ik volledig afhankelijk word van derden? Palliatieve sedatie is onmenselijk, waarom mag dat nog?” De reacties op onze lezersoproep toonden aan dat iedereen bang is om de controle op het eigen levenseinde te verliezen. Maar ook dat mensen vaak onterecht denken dat ze euthanasie kunnen afdwingen met jaren op voorhand ingevulde papieren. Prof. Wim Distelmans (VUB/UZ Brussel) ruimt met zijn antwoorden alle misverstanden uit de weg.

Ariane De Borger 25-10-21, 11:24 Laatste update: 12:58 Bron: content redactie

De vragen over palliatieve sedatie, euthanasie en wilsverklaringen die we na onze lezersoproep binnenkregen, toonden aan dat er nog veel misverstanden bestaan. In zijn antwoorden legt prof. Distelmans klaar en duidelijk uit wat kan en (nog) niet kan, hoe een en ander in zijn werk gaat en wat je zelf kan doen om zo lang mogelijk

de regie van je leven in eigen handen te houden.

Lees ook

[Deze pijnpunten in de wet legde het euthanasieproces bloot](#)

[Topdokter Wim Distelmans zag drama's in woonzorgcentra : "Mensen..."](#)

Stel: ik kom in een rolstoel terecht en ben verlamd vanaf het middel. Voor het overige is alles "oké". Ik ben wel grotendeels afhankelijk van derden en zie dat compleet niet zitten. Heb ik – onafhankelijk van mijn leeftijd – recht op euthanasie?

"Wie zoiets meemaakt, bijvoorbeeld na een verkeersongeval, gaat eerst door een periode van verbijstering. Als je op zo'n moment vraagt om euthanasie, zal een arts die sowieso niet zomaar meteen uitvoeren. Hij kan dan best met de patiënt een termijn afspreken waarin die de vraag opnieuw kan stellen. Indien na revalidatie – zoveel maanden later – die vraag nogmaals gesteld wordt, kan hij er wellicht op ingaan. Als hij niet van plan is om op die vraag in te gaan – dat recht heeft elke arts – dan moet hij daar eerlijk in zijn en dat meteen tegen de patiënt zeggen. Hij is ook wettelijk verplicht om de patiënt dan de contactgegevens te

bezorgen van een centrum dat gespecialiseerd is in euthanasierecht zoals LEIF.”

Is de dokter niet van plan is om op de vraag in te gaan – dat recht heeft elke arts – dan moet hij daar eerlijk in zijn en dat meteen tegen de patiënt zeggen.

Wim Distelmans

“Wat die leeftijd betreft: als je 18 bent of ouder heb je ook recht op euthanasie als je niet terminaal bent, maar aan de andere voorwaarden voor euthanasie voldoet. Voor wie jonger is dan 18 kan euthanasie enkel als de patiënt terminaal is: ongeneeslijk ziek zijn is niet voldoende.”

Ik heb een aanvraag voor euthanasie gedaan bij mijn longarts. Ik heb COPD in de laatste fase en heb nog maar 20 procent longinhoud. Hij heeft mij verzekerd dat dit voldoende is. Klopt dat en moet ik deze aanvraag telkens om de zes

maanden vernieuwen, als ik nog niet tot euthanasie overga?

“Als je euthanasie aanvraagt, moet je dat doen op het moment dat je dat ook echt wil. Dan kan je in overleg met de arts die de euthanasie zal uitvoeren een datum vastleggen. Natuurlijk kan je altijd – tot op het laatste moment moet je bevestigen dat je dat echt wil – afzien van die euthanasie, maar telkens om de zes maanden euthanasie aanvragen en dan nee zeggen: dat is niet de bedoeling.”

“Het is voor mij niet helemaal duidelijk wat de longarts nu precies verzekerd heeft aan de lezer. Dat hij in aanmerking komt voor euthanasie – dat is denk ik geen probleem in zijn situatie, waar zeker sprake kan zijn van ondraaglijk lijden – of dat de longarts de euthanasie zal uitvoeren? Ik raad iedereen aan om heel duidelijk aan zijn (huis)arts te vragen of die de euthanasie zal uitvoeren. Echt ondubbelzinnig euthanasie benoemen en niet zoiets vragen als “ga je me ooit helpen als dat nodig is?” Want “helpen” kan voor jou dan wel betekenen dat hij te gepasten tijde euthanasie uitvoert, maar jouw huisarts kan daar anders over denken.”

Kan ik nu als gezonde persoon specificeren dat ik bij locked-in euthanasie wil? Of wanneer ik een herseninfarct krijg en ik kan niet meer praten? Want op dat moment kan ik het niet

meer vragen en ben ik wel nog bij volle bewustzijn.

“Zolang je bij volle bewustzijn bent, is er altijd wel een manier om duidelijk te maken dat je euthanasie wil. Al was het maar door met jouw ogen te knippen. De behandelende arts kan dan bijvoorbeeld vragen om een keer te knippen als je ‘ja’ wil zeggen, twee keer voor ‘nee’. Na een paar testvragen kan je zo door lichaamstaal toch nog duidelijk maken wat je al dan niet wil.”

Waarom wordt palliatieve sedatie nog in deze tijd gebruikt? Ik vind dat onmenselijk en menonwaardig voor de persoon en de familie.

“Euthanasie kan ook buiten de stervensfase uitgevoerd worden, palliatieve sedatie enkel in die fase, dus als de patiënt nog maar een paar dagen te leven heeft en onbehandelbare klachten heeft. Bij palliatieve sedatie is het niet de bedoeling om het leven te bespoedigen, wel dat de patiënt spontaan overlijdt aan zijn ziekte. Als de patiënt aanspreekbaar is, moet die zijn goedkeuring geven, indien hij niet aanspreekbaar is – bijvoorbeeld omdat hij verward is – mag de arts dat in zijn plaats beslissen en de familie daarover informeren.”

Bij palliatieve sedatie is het niet de bedoeling om het levenseinde te bespoedigen, wel dat de patiënt spontaan overlijdt aan zijn ziekte

Wim Distelmans

“In de praktijk echter blijkt dat in 90 procent van de gevallen de arts beslist en dat bij 70 procent van die 90 procent de patiënt niet op de hoogte is van de beslissing. Bij palliatieve sedatie moet er geen tweede arts om advies gevraagd worden, er moet niets geregistreerd worden en er wordt niets geëvalueerd. Net dat gebrek aan evaluatie is er de oorzaak van dat artsen geen feedback krijgen over hoe ze zo'n palliatieve sedatie uitvoeren.”

“Er zijn bijvoorbeeld nog altijd artsen die daar morfine voor gebruiken. Morfine is wel een uitstekende pijnstiller, maar door een aantal neveneffecten ongeschikt voor palliatieve sedatie. Patiënten gaan er soms door braken, krijgen spierschokken, worden er onrustig van. Maar omdat ze door de morfine ook suf worden, kunnen ze dat vaak niet signaleren. En de arts reageert op die onrust door de dosis morfine nog maar eens te verhogen. Dat is geen comfortabele manier om te sterven en

geen aangename ervaring voor de familieleden die daarop staan te kijken... Nochtans kan palliatieve sedatie beter verlopen, met sedativa die geschikter zijn dan morfine. Midazolam is een product uit dezelfde farmaceutische familie als veel slaapmiddelen en kan prima ingezet worden bij mensen in de stervensfase. Zo kan palliatieve sedatie wel waardevol zijn voor patiënt en familie.”

Kan je palliatieve sedatie versnellen ? Bij euthanasie bepaal je zelf je datum. Bij palliatieve sedatie wacht men af met pijnstillers, dacht ik. In mijn wilsverklaring wens ik geen krampachtige therapieën, maar ook niet “liggen” sterven.

“Bij palliatieve sedatie is het niet de bedoeling dat het stervensproces versneld wordt, ook al is dat sowieso het geval, omdat geen voedsel of vocht toegediend wordt. Eigenlijk wil men gewoon dat de stervende de pijn en ellende die zijn naderend einde met zich meebrengt niet bewust moet meemaken. In principe mag de arts dat stervensproces ook niet versnellen, want dat is dan een levenseinde zonder verzoek. Als er dan een klacht komt, raakt hij in de problemen als kan worden aangetoond dat hij de toediening van producten disproportioneel heeft verhoogd. Ik ken momenteel twee rechtszaken in die zin.”

“De enige euthanasie die je op dit moment lang op voorhand kan vastleggen, is die als je in een onomkeerbare coma belandt: daar is [een wilsverklaring](#) voor. Mensen denken vaak dat je die wilsverklaring kan invoeren omdat je door palliatieve sedatie in een kunstmatige coma belandt. Maar dat klopt niet, want die kunstmatige coma is niet onomkeerbaar. Als je de palliatieve sedatie onderbreekt, is er geen coma meer.”

“Wat die krampachtige therapieën betreft: daartegen kan je je verzetten door [een wilsverklaring op te stellen met daarin wat je allemaal niet wil](#).

Therapeutische hardnekkigheid bijvoorbeeld: zinloze therapieën waaraan te lang wordt vastgehouden. Dat is afdwingbaar: artsen moeten zich daaraan houden.”

Ik ben 83: kan ik nu vastleggen dat ik euthanasie wil als ik werkelijk heel ziek word?

“Neen, dat kan niet. Wat je wel kan doen, is nog eens heel duidelijk aan jouw huisarts zeggen dat je euthanasie wil als je heel ziek wordt. Vraag van hem ook een duidelijk standpunt daartegenover. Wil hij als het zover komt, die euthanasie uitvoeren of niet?” Zoals hierboven al gezegd: vraag dat niet omfloerst – “ga je me dan helpen, dokter?” – maar heel duidelijk: “wil je dan euthanasie uitvoeren?” Als het antwoord neen is, dan heb je nog tijd om een andere huisarts te zoeken, die eventueel zelf

LEIF-arts is. Zodat jij hem of hij jou al kent.”

Als het van tevoren is vastgelegd op papieren van LEIF, kan iemand anders er dan nog tegen zijn? En als wij euthanasie aanvragen, kan daar dan iemand – bijvoorbeeld een dochter – nog een stokje voor steken?

“Neen, alleen jij beslist: dat is een patiëntenrecht dat vastgelegd is in de wet. Dat geldt zowel voor de [euthanasieverklaring in geval van onomkeerbare coma](#) als voor de andere wilsverklaringen die je vastlegt. De eerste kan je registreren bij de gemeente, van de andere wilsverklaringen bewaar je het origineel best thuis en geef je kopieën aan jouw huisarts en vertrouwenspersonen. Je kan ook een [gratis LEIF-kaart aanvragen](#) en die in je portefeuille stoppen. Daarop staat welke wilsverklaringen je hebt en ook wie jouw huisarts of vertrouwenspersoon is, zodat die in geval van nood gecontacteerd kunnen worden. Eigenlijk zou het logisch zijn dat men die informatie ook zou kunnen aflezen van jouw ID-kaart, maar sommige politieke partijen houden die vermelding voorlopig tegen. Ook een euthanasie-aanvraag kan je familie niet verhinderen. Zodra je dat wil, schrijf je op een papiertje dat je euthanasie wil en dan kan je de procedure in gang zetten.”